

УДК 338.332

Сікачина Оксана Володимирівна

студент

Київського національного університету технологій та дизайну

Сикачина Оксана Владимировна

студент

Киевского национального университета технологий и дизайна

Sikachina Oksana Vladimirovna

Student of the

Kyiv National University of Technology and Design

СУЧАСНІ ФОРМИ ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В УКРАЇНІ

СОВРЕМЕННЫЕ ФОРМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ

ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В УКРАИНЕ

MODERN FORMS OF FINANCING INVESTMENT PROJECTS IN

UKRAINE

***Анотація.** У статті визначено поняття інвестиційного проекту та його значення у діяльності підприємства. Визначені основні джерела фінансування інвестиційних проектів та основні етапи формування інвестиційних ресурсів. Досліджена сутність та особливості використання нетрадиційних форм фінансування інвестиційних проектів в Україні.*

***Ключові слова:** інвестиції, гроші, джерела, фінанси, норма, ресурси, відсотки, проект.*

***Аннотация.** В статье определено понятие инвестиционного проекта и его значение в деятельности предприятия. Определены основные*

источники финансирования инвестиционных проектов и основные этапы формирования инвестиционных ресурсов. Изучена сущность и особенности использования нетрадиционных инструментов и форм финансирования инвестиционных проектов в Украине.

Ключевые слова: *инвестиции, деньги, источники, финансы, норма, ресурсы, проценты, проект.*

Summary. *In the article the concept of investment project and his value is certain in activity of enterprise. Basic sourcings investment projects and basic stages of forming of investment resources are certain. Essence and features of the use of untraditional instruments and forms of financing of investment projects is studied in Ukraine.*

Key words: *investments, money, sources, finances, norm, resources, percents, project.*

Постановка проблеми. Результативність та ефективність інвестиційної діяльності в цілому залежить від ефективності окремих інвестиційних проектів. Результативність інвестиційного проекту залежить від якості управління ним, в першу чергу від своєчасності й оптимальності фінансування кожного його етапу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми фінансування інвестиційних проектів піднімалися у працях багатьох фахівців, зокрема І. Бланка, А. Марголіна, Ю. Несветаєва, В. Паппа, М. Туріянської, В. Федоренка та ін. Незважаючи на всебічність досліджень у галузі управління інвестиціями, все ще існує необхідність уточнення економічної сутності та класифікації інвестиційних проектів, а також визначення форм їх фінансування.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в аналізі основних форм фінансування інвестиційних проектів та їх використання у сучасних ринкових умовах в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо звернути увагу на можливість вживання в науково-практичному обігу терміну «інвестиційний проект», окремі підходи до його визначення неоднозначні, також у Законі України «Про інвестиційну діяльність» визначення даного терміна не наводиться. Поняття інвестиційний проект можливо охарактеризувати як окремий замисел або план, програму дій, конкретні завдання, але у будь-якому випадку він орієнтований на тримання певного результату у майбутньому. Є випадки, коли під інвестиційним проектом розуміється щось масштабніше, ніж тільки проект, а саме як замисел, отже можна визначити, що поняттю «інвестиційний проект» властива певна двоїстість, це вимагає розмежування сутності інвестиційного проекту як замислу або плану та реальних дій щодо втілення цього замислу у практичне життя.

Таким чином, можна визначити, що поняття «інвестиції» – це окремий процес, у ході якого здійснюється перетворення ресурсів у витрати з урахуванням цільових установок, що надаються інвесторами, а саме – одержання доходу – ефекту.

Існуючі напрями та форми інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва здійснюються з використанням певних інвестиційних ресурсів, що формуються у вигляді активів та видів коштів, що залучаються для здійснення вкладень в окремі об'єкти для інвестування.

Основна мета формування інвестиційних ресурсів – це задоволення потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури з позицій забезпечення ефективних результатів в умовах здійснення інвестиційної діяльності підприємством.

З урахуванням вище визначеної мети загальний процес формування інвестиційних ресурсів має базуватися на наступних принципах:

- перший принцип, що враховує перспективи розвитку інвестиційної діяльності;

- другий принцип, що забезпечує відповідність обсягу залучених інвестиційних ресурсів обсягу інвестиційних потреб;
- третій принцип, що забезпечує рівень оптимальної структури інвестиційних ресурсів із позицій ефективної інвестиційної діяльності підприємства;
- четвертий принцип, що забезпечує мінімізацію витрат формування інвестиційних ресурсів підприємства з використанням рівних джерел фінансування;
- п'ятий принцип, що забезпечує рівень високоефективного використання інвестиційних ресурсів у процесі інвестиційної діяльності підприємства.

Таким чином, при здійсненні інвестиційної діяльності, необхідно враховувати усі наявні та можливі джерела фінансування інвестиційної діяльності, які включають три основні групи – це власні, залучені і позикові [1].

Визначення стратегії формування інвестиційних ресурсів для підприємства є особливо важливим складовим елементом не тільки його інвестиційного та і його фінансового менеджменту. Формування цієї стратегії покликана забезпечити стабільну інвестиційну діяльність у передбачених обсягах, при цьому, найбільш ефективно використання власних фінансових ресурсів підприємства, що призначені для цілей інвестування, а також залучених і позикових ресурсів, здійснення їх оптимізації за відповідними визначеними критеріями, отже джерела фінансування поділяються на:

1. Власні кошти, що формуються підприємством в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності. До складу власних коштів відносять: чистий прибуток, амортизаційні відрахування, банківські депозити, отримані відсотки за наданими кредитами та тимчасово мобілізовані внутрішні резерви підприємства [1].

2. Залучені кошти, включають до себе грошові ресурси, що надані на постійній основі, по яким може здійснюватися виплата їх власникам окремого доходу, можливо у вигляді дивідендів або процентів та які можуть практично не повертатись власникам. До складу залучених коштів відносять: додаткову емісію акції, додаткові внески (паї) у статутний капітал, цільове державне чи комерційне фінансування, яке можливо отримати на безповоротній та безкоштовній основі.

3. Позикові кошти включають грошові кошти, які отримані у позику на визначений термін та підлягають обов'язковому поверненню з виплатою визначеної суми відсотків. До складу позикових коштів включають: кошти, що отримані від випуску облігацій або інших боргових зобов'язань, кредити банків або інших фінансово-кредитних установ, різні види фінансового лізингу.

Слід визначити, що структура джерел фінансування інвестиційної діяльності може змінюватись у залежності від фази ділового циклу підприємства, це пояснюється тим, що частка внутрішніх джерел фінансування знижується в періоди становлення або підйому ділової активності підприємства, так як підвищується його інвестиційна активність, і зростає в періоди ділового спаду економічної активності, що приводить до зменшення масштабів інвестування, зменшенням обсягів пропозиції вільних грошових ресурсів та збільшення вартості банківських кредитів. Крім того, співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами фінансування у кожній різне та може залежати від певних факторів, а саме: інвестиційна можливість підприємства; рівень інвестиційної привабливості галузі; вибраної підприємством окремої схеми фінансування його інвестиційного проекту.

З метою належної організації фінансового забезпечення інвестиційного розвитку має відбуватися взаємодія між джерелами, методами, формами та інструментами такого забезпечення.

Процес самофінансування інвестиційного проекту здійснюється за рахунок власних коштів, джерелами виступає прибуток та амортизаційні відрахування, якщо їх недостатньо, то використовують кредитування, яке виражається у вигляді надання довгострокових позик з боку банків та інших установ для здійснення інвестиційної діяльності, при цьому процес інвестування зводиться до участі коштів інвестора у перспективних інвестиційних проектах на власний ризик. Венчурне фінансування – засіб для високодохідного розміщення капіталу у більш ризикові проекти. Державне фінансування – це напрям використання державних коштів з бюджету й позабюджетних фондів на безповоротній основі на фінансування пріоритетних для країни інвестиційних проектів [2].

Незважаючи на зростання частки банківських та інших позик у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій, на сьогодні банківський інвестиційний кредит є практично недоступним для більшості підприємств, що зумовлено негативними наслідками фінансово-економічної кризи. Незважаючи на це, роль банків у формуванні фінансового забезпечення інвестиційного розвитку економічних суб'єктів в умовах сьогодення зростає і проявляється, окрім інвестиційного кредитування, у таких аспектах: здійснення лізингових операцій; видача гарантій усім учасникам інвестиційного проекту; розрахунково-платіжні операції у фінансуванні проектної діяльності; організація спільного банківського кредитування проекту; фінансування проекту через придбання пайових або боргових цінних паперів в процесі реалізації проекту; послуги інвестиційного брокера; мобілізація фінансових ресурсів методом сек'юритизації; фінансовий консалтинг.

З метою активізації інвестиційного банківського кредитування необхідно: розробити і запровадити механізм ефективного захисту прав банківських установ при довгостроковому інвестиційному кредитуванні, зокрема прозорий порядок реалізації заставного майна; стимулювати

консорціумне кредитування ефективних інвестиційних проектів; забезпечити підвищення капіталізації та платоспроможності банків, зокрема реорганізації фінансово нестійких банків; стимулювати залучення коштів населення шляхом підвищення довіри до банківської системи, а також забезпечення стабільної виплати відсотків; удосконалити процедуру іпотечного кредитування на законодавчому рівні; сприяти створенню спеціалізованих банків для здійснення довго- та середньострокового фінансування і кредитування пріоритетних для економічного розвитку інвестиційних проектів шляхом надання державної підтримки таким установам [2].

Згідно сучасних умов розвитку ринкових відносин саме держава повинна створити певні умови для розвитку фінансової потужності банків, що здатні будуть фінансувати великі інвестиційно-інноваційні проекти. З цією метою виникає потреба у розробленні програми підвищення рівня капіталізації банків, що дасть можливість побудувати стабільну фінансово-банківську систему, що здатна буде інвестувати достатні обсяги фінансових ресурсів в пріоритетні економічні галузі [2].

У сучасний час частка обсягів фінансування капітальних інвестицій іноземними інвесторами є низькою, що обумовлюється тим, що досвід залучення та використання іноземних джерел фінансування інвестиції у сучасній українській економіці характеризується окремими негативними моментами, що створюють додаткові загрози для економічної та національної державної безпеки.

Отже, додатковими резервами фінансування інвестиційних проектів є форми фінансування з використанням нетрадиційних або альтернативних інструментів, таких як: венчурні фонди, бізнес-інкубатори, бізнес-ангели, краудфандінг.

Таблиця 1

Нетрадиційні форми фінансування інвестиційних проектів

Назва	Обмеження	Переваги	Недоліки
Венчурні підприємства	Підприємство повинно фактично показати рівень власного потенційного зростання, підтвердити рівень унікальності ідеї, мати високий рівень кваліфікації власного менеджменту	Можливість використання наявного досвіду венчурного капіталу в області менеджменту та фінансів, фактична «міцність» власного капіталу, отримані кошти не витрачаються на оплату боргу, відсутність забезпечення	Окремі труднощі щодо отримання фінансування, витрати часу, «розбавлення» акцій, наявність повного контролю за фінансово-господарською діяльністю
Бізнес-інкубатори	Можливість здійснення фінансування проектів для малих підприємств	Зосереджують поточну діяльність на отримання певного результату, можливість залучити досвідчених інвесторів та отримання необхідної інформації для оцінки ринку, забезпечують міцні зв'язки з потенційними інвесторами	Надмірний контроль та зосередженість над питаннями інфраструктури підприємця та наданню фінансових пільг стартапам, а не на консалтингових, адміністративних або інших управлінських послуг, відсутність необхідної законодавчої бази та матеріальної основи.
Бізнес-ангели	Можливість інвестувати гроші у проекти, які найчастіше існують ще тільки у вигляді певної ідеї	Інвестори можуть ризикувати у вигляді надання кредиту на розвиток бізнесу або надання кредиту на відкриття нового бізнесу. Інвестори можуть брати пайову участь у новому бізнесі, давати консультації та додаткову фінансову підтримку	Участь інвесторів в управлінні бізнесом позбавляє підприємця самостійності в управлінні бізнесом, також існують окремі обмеження у фінансуванні проектів
Краудфандінг	Здійснення спільного фінансування окремих бізнес-проектів	Даний вид фінансування більш гнучкий та може підтримати певні експериментальні дії щодо напрямів діяльності та проектами. Термін збору коштів для фінансування чітко визначений, достатня прозорість інформації щодо проекту, існування підзвітності та відповідальності перед спільнотою	Існування обмежень у фінансуванні проектів у вигляді розміру залученої суми інвестицій. Дане фінансування не підходить для великих бізнес-проектів, які вимагають і більш масштабних інвестиційних вкладень.

Джерело: складено автором

Розглянемо визначені нетрадиційні форми фінансування інвестиційних проєктів більш детально.

Венчурний капітал – це форма інвестицій для створення нових або розширення існуючих підприємств та реалізації окремих новаторських проєктів. Особливістю даної форми фінансування є постійний зв'язок з інноваційною та науково-технічною діяльністю, також достатній рівень ого ризикованості, так як дана форма фінансування, несе в собі велику ймовірність недоотримання очікуваного доходу та можливість втрат. Для венчурного капіталу характерною є не просто наявність ризиків при його використанні, а наявність більш загального ризику порівняно з іншими формами капіталу, переважання в сукупності ризиків інноваційного, інвестиційного ризиків, а також постійна зміна цих ризиків у ході реалізації науково-технічних та інноваційних проєктів. Крім того, особливістю ризиків проєктів, що фінансуються венчурним капіталом, є те, що ризики повинні корелюватись з високими очікуваними комерційними результатами та високим рівнем рентабельності. Отже, як показують останні дослідження, близько 15% ризикових підприємств є неуспішними, 25% втрачають більше, ніж заробляють, 30% можуть вважатися беззбитковими, і лише 30% венчурних фірм забезпечують прибуток, який компенсує втрати інших венчурів [4].

Бізнес-інкубатори – це форма фінансової підтримки частини інфраструктури підтримки малого підприємництва та є інструментом економічної, соціальної, структурної та інноваційної політики. Технологічні інкубатори – це фінансовий інструмент для формування адаптивної, динамічної, конкурентоспроможної національної інноваційної системи. Головне завдання даної форми фінансування – це сприяння успішному розвитку малих підприємств, які у подальшому зможуть залишити бізнес-інкубатор та працювати окремо без його фінансування. Малі підприємства, що працюють в бізнес-інкубаторі, створюють нові робочі місця, розвивають

технології і тим самим зміцнюють місцеву та національну економіку. Однак, зараз ця форма підтримки малого бізнесу особливо актуальна через специфічні умови розвитку бізнесу в Україні, а саме через інфляцію, недосконале законодавство. Роль даної форми фінансової підтримки у створенні нових малих підприємств полягає не тільки в безпосередній інкубації «start-ups», але і в тому, що за рахунок профілювання та процедури конкурсного відбору, органи місцевого самоврядування можуть надавати підтримку тим малим підприємствам, діяльність яких відповідає пріоритетам визначеної території для її економічного розвитку.

Бізнес-ангел – це приватний інвестор інноваційного проекту, що вкладає в нього власні незначні кошти шляхом придбання блокуючого (25-49%) – рідше контрольного пакету акцій в обмін на отримання в майбутньому прибутку після продажу його долі в капіталі. Інвесторами можуть бути особи, які надають венчурний капітал один раз, щоб допомогти друзям почати бізнес, але серед них є також і ті, хто постійно шукає можливості для вигідних інвестицій, і, часто здійснюючи їх, бізнес-ангели мають не тільки фінанси, але й володіють досвідом і діловими навичками. У вигляді бізнес-ангелів можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи, які не обов'язково повинні спеціалізуватися на інвестиційній діяльності. Фізичній особі, що виступає у ролі бізнес-ангелу достатньо володіти повною цивільною дієздатністю для здійснення інвестиційної діяльності на території України. Статус підприємця для бізнес-ангелів є необов'язковим, так як ця діяльність не має систематичного характеру та процедура реєстрації фізичної особи у ролі підприємця передбачає окремі витрати для бізнес-ангела, як часові, так і фінансові, крім того отриманий статус підприємця передбачає сплату податків та пенсійних внесків, подання податкової декларації про отримані доходи, що зменшують привабливість вкладення власних коштів бізнес-ангелами в інноваційні проекти [4].

Краудфандинг – це форма залучення фінансових ресурсів через Інтернет за допомогою великої кількості людей або окремих спільнот для реалізації різноманітних ідей та проектів, здебільшого стартапів. Механізм фінансування зазвичай надається через спеціалізовані інтернет-платформи, що допомагають створювати максимально повний опис інвестиційного проекту у вигляді фотографій, посилань на відео, документів у вигляді бізнес-план та інші. Далі визначається необхідна сума для фінансування, термін, на який залучаються гроші та бажаний відсоток доходу інвестора, що бажає підтримати проект. Якщо інвестиційний проект носить соціальний характер, то можлива безповоротна фінансова допомога. Дана форма залучення коштів під інвестиційні проекти реалізується через популярні соціальні мережі, що роблять розсилання в потенційно зацікавлених групах [6].

Отже, фінансове забезпечення інвестиційного розвитку визначає джерела, методи і форми фінансування ефективних інвестиційних проектів, які передбачають досягнення економічного, соціального, екологічного та науково-технічного ефектів. Результати аналізу джерел формування фінансового забезпечення інвестиційного розвитку засвідчили, що в їх складі домінують власні кошти підприємств і організацій та кредити банків.

Висновки з проведеного дослідження. У сучасний час процес формування механізму та форм фінансового забезпечення інвестиційних проектів є необхідною, але не достатньою умовою загального інвестиційного розвитку. Отже, послідовне створення в Україні сприятливого інвестиційного клімату повинна буде сприяти подоланню кризових явищ в інвестиційній сфері. Насамперед, необхідно розробити комплекс економічних та політичних заходів, що спрямовані на вдосконалення сучасної нормативно-правової бази у виробничій та невиробничих сферах з метою стимулювання відтворювальних процесів; активізацію структурної перебудови економіки відповідно до вимог

ринкового конкуренції; сприяння процесу реструктуризації та перепрофілюванню багатьох збиткових вітчизняних суб'єктів господарювання.

Література

1. Смолянська О.Ю. Теоретичні аспекти управління джерелами інвестиційної діяльності підприємств // Смолянська О.Ю. Полтавська державна аграрна академія. URL: www.edu.com.ua
2. Сороківська М.В. Фінансове забезпечення інвестиційного розвитку в Україні в сучасних умовах // Сороківська М.В. Науковий вісник НЛТУ URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_8/321_Sor.pdf
3. Поручник А.М., Антонюк Л.Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні: монографія. К.: КНЕУ, 2011. 172 с.
4. Венчурне фінансування як механізм задіяння інноваційного потенціалу підприємницького середовища. URL: econ_2014_3_7.pdf
5. Что такое краудфандинг? URL: http://crowdsourcing.ru/article/what_is_the_crowdfunding
6. Артамонов В. Коли в Україні з'явиться краудфандинг? / В. Артамонов // Сайт журналу «Forbes Україна». URL: <http://forbes.ua/opinions/1334049-kogda-v-ukraine-poyavitsya-kraudfanding>
7. Поручник А.М., Антонюк Л.Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні: монографія. К.: КНЕУ, 2011. 172 с.
8. Проблеми фінансового забезпечення інноваційного розвитку: монографія / За заг. ред. Т.А. Васильєвої, В.Г. Боронос. Суми: Вид-во СумДУ, 2009. 351 с.